

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ด้านทรัพยากรป่าไม้ที่เคยอุดมสมบูรณ์ในอดีต ปัจจุบันถูกบุกรุกทำลายโดยมนุษย์เป็นจำนวนมาก ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ลดลง ซึ่งส่งผลให้สภาวะของโลกเปลี่ยนแปลงไป อาทิเช่น การเกิดปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม ดินเสื่อมคุณภาพ ขาดความอุดมสมบูรณ์ อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น สัตว์ป่าลดจำนวนลง ฯลฯ ซึ่งสาเหตุของการบุกรุกทำลายป่าก็เนื่องมาจากมนุษย์ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการนำทรัพยากรมาใช้อย่างไร้ขีดจำกัด สาเหตุนี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกคนในสังคมต้องร่วมมือในการแก้ไขโดยเร่งด่วน และความพยายามในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้มุ่งเป้าหมายในการจัดการมนุษย์ให้ลดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งการแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อมนั้นมีมาตรการต่างๆ หลายวิธี เช่น การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ การวางแผนการใช้ทรัพยากร การออกกฎหมายคุ้มครองและการส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการให้การศึกษา โดยเฉพาะในด้านการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นถือได้ว่าเป็นมาตรการที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถาวร แต่วิธีการดำเนินการค่อนข้างซับซ้อน และผลที่ได้จะปรากฏออกมาในระยะยาวด้วยความตระหนักที่ว่าไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะแก้ไขความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมได้ดีไปกว่าการให้การศึกษาปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรมในการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนทุกวัยทุกอาชีพ อันจะนำไปสู่ความสว่างแห่งปัญญาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชีวิต คือ การมีชีวิตที่พอเหมาะสมควรแก่กำลังทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ ที่จะอำนวยประโยชน์ที่ยั่งยืนถาวรและดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพของมวลมนุษยชาติ การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศชาติ การพัฒนาจะสำเร็จได้ด้วยดีขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคคลที่อยู่ในประเทศว่าจะมีประสิทธิภาพในการผลิต การจัดการ การรู้จักคิด และการตัดสินใจร่วมกันได้มากน้อยเพียงใด John Dewey ได้กล่าวว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานในการที่จะทำให้สังคมก้าวหน้าไปได้” ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าไม่ว่าจะมีนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีเพียงใด การศึกษาเท่านั้นที่จะทำให้การดำเนินการพัฒนาในด้านต่างๆ ก้าวหน้าบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (วินัย วีระพัฒนานนท์, 2530) เช่นเดียวกับที่ อเนก นาคะบุตร (วารสารสังคมพัฒนา, 2536) ได้

กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการจัดการดิน น้ำ ป่าไม้ ในรูปแบบใหม่นั้น ควรมุ่งเน้น “การพัฒนาคน” เพื่อให้คนและองค์กรชุมชนได้ประยุกต์จุดแข็งของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับความรู้ และการส่งเสริมของรัฐเพื่อการพัฒนาพื้นที่ผืนดิน น้ำ ป่าไม้ ต่อไป

อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนเป็นพื้นที่อนุรักษ์อีกพื้นที่หนึ่งที่กำลังประสบปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เชื่อว่ามาตรการที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถาวร คือ การให้การศึกษาปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน ซึ่งเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญยิ่งที่จะได้รับการพัฒนาให้มีความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและร่วมมือกันป้องกันแก้ไขปัญหาให้ได้ผลอย่างจริงจัง อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนได้ดำเนินโครงการเยาวชนรักษ์ป่า ตั้งแต่ปี 2542 จนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เยาวชนที่จะเป็นกำลังของชาติในอนาคต อีกทั้งเยาวชนยังสามารถเป็นแนวร่วมในการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับทางอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน และเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปอีกด้วย

โครงการเยาวชนรักษ์ป่าเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2542 จนถึงปัจจุบันยังไม่มี การประเมินโครงการอย่างเป็นทางการ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการประเมินโครงการและความสนใจหารูปแบบวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของชุมชน ซึ่งกิจกรรมโครงการเยาวชนรักษ์ป่าเป็นกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมที่ตนเองสนใจ เน้นทักษะกระบวนการกลุ่ม ได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นเหตุผลจำเป็นประการหนึ่ง ที่ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจในการศึกษาประเมินผลการจัดการเรียน การสอนโครงการเยาวชนรักษ์ป่า ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงทำการประเมินผลการจัดการเรียนสิ่งแวดล้อม ศึกษาในภาคเรียนปัจจุบัน ผู้ศึกษาจะทำการประเมินเพื่อหาคำตอบของปัญหาการประเมินดังนี้

1. การเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในโครงการเยาวชนรักษ์ป่าส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ของเยาวชน ในพื้นที่หรือไม่/อย่างไร
2. เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานหรือไม่อย่างไร
3. เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นอย่างไรต่อความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการกิจกรรมในโครงการ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์ของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเยาวชนรักษ์ป่า
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการ กิจกรรมในโครงการของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ที่เข้าร่วมในโครงการเยาวชนรักษ์ป่า ภาคที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 2 โรงเรียน

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังต่อไปนี้

- 1) บริบทเกี่ยวกับโครงการเยาวชนรักษ์ป่า คือ
 - สภาพพื้นที่/ชุมชน
 - ประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในพื้นที่
- 2) ผลด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์ของเยาวชน
 - พฤติกรรมการอนุรักษ์
 - ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์
- 3) การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - บทบาทหน้าที่
 - การเสียสละ
 - ความจริงใจในการเข้าร่วม
 - ความดีในการเข้าร่วม
- 4) ความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อมในโครงการเยาวชนรักษ์ป่า
 - เนื้อหา
 - วิธีการ
 - กิจกรรม

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2547 – กันยายน 2548

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ หมายถึง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อราษฎรในพื้นที่ ดังนี้ ปัญหาการลักลอบตัดไม้ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาคุณภาพน้ำ

ความเหมาะสมเนื้อหา หมายถึง ความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของเยาวชนที่มีต่อ เนื้อหาวิชาด้านการอนุรักษ์ ตามหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนในโครงการเยาวชนรักษ์ป่า ได้แก่ สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเรา ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ ไฟป่า ชีวบริเวณ และระบบ นิเวศ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน

ความเหมาะสมวิธีการ หมายถึง ความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของเยาวชนที่มีต่อวิธีการ ตามหลักสูตร และตามแผนการเรียนการสอนในโครงการเยาวชนรักษ์ป่า ได้แก่ การให้เนื้อหาแล้ว ปฏิบัติ แทรกเหตุการณ์ปัจจุบัน

ความเหมาะสมกิจกรรม หมายถึง ความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของเยาวชนที่มีต่อ กิจกรรมที่เยาวชนที่เข้าโครงการมีส่วนร่วมในการกำหนดและมีความสนใจ โดยเน้นทักษะกระบวนการ กลุ่มได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติและบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ กิจกรรมศึกษาจากเนื้อหาวิชาในหลักสูตร กิจกรรมทำความสะอาดห้องเรียน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โรงเรียน ชุมชนปลูกต้นไม้ การเก็บขยะบริเวณโรงเรียนและชุมชน ค่าอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ หมายถึง การดำเนินงานของเยาวชนตามบทบาทหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายจากทั้งในโรงเรียน ชุมชนท้องถิ่น และอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ได้แก่ บทบาท หน้าที่ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติร่วมกับอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน โดยประชาสัมพันธ์ไปยัง ผู้ปกครองและบุคคลในเรื่องการอนุรักษ์ บทบาทหน้าที่ในการทำเวร ทำความสะอาดห้องเรียน ร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน อุทยานแห่งชาติ

ความจริงจังในการเข้าร่วม หมายถึง ความตั้งใจความกระตือรือร้นในการเข้าร่วม กิจกรรม ความพึงพอใจในการที่เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ

ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง จำนวนครั้งที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการ อนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ หมายถึง การปฏิบัติของเยาวชนที่ตระหนักถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของเยาวชน ได้แก่ การอนุรักษ์น้ำ ดิน ป่าไม้ รวมถึงสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและในชุมชน โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้ปกครองและครูประจำชั้น

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับการการอนุรักษ์ โดยวัดจากคะแนนจากการทดสอบความรู้จากสิ่งแวดล้อมศึกษาที่นักเรียนได้เรียน และตั้งคำถามเกี่ยวกับภาคความรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาที่ได้เรียนมา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved